УДК 378.147:37.091.313:37.041

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ І СОЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПРАКТИКООРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Болдовський В.М., к.т.н., доцент
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»
Болдовська К.П., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасна система вищої освіти переживає трансформаційні процеси, спричинені потребами суспільства, економіки знань та цифрової епохи. У контексті цих змін зростає значення практикоорієнтованого навчання як дієвого засобу підготовки конкурентоспроможних, мобільних і соціально відповідальних фахівців. Формування професійних і соціальних компетентностей здобувачів є не лише метою, а й критерієм ефективності освітнього процесу у закладах вищої освіти, адже саме компетентнісний підхід визначає якість підготовки майбутніх спеціалістів, здатних успішно діяти в умовах невизначеності та швидких змін.

Професійні компетентності охоплюють не лише фахові знання, уміння і навички, а й здатність до аналітичного мислення, прийняття рішень, самостійної роботи, креативності та інноваційності. Водночас соціальні компетентності забезпечують ефективну комунікацію, здатність до командної взаємодії, толерантність, лідерство, емоційну стабільність і відповідальність. У сукупності вони формують цілісний професійно-особистісний потенціал випускника, який стає необхідною умовою його інтеграції у сучасне виробниче, економічне і соціальне середовище. Традиційна парадигма освіти, орієнтована переважно на передачу знань,

поступово поступається місцем практикоорієнтованим підходам, що передбачають активне залучення здобувачів до процесів дослідження, експерименту, проєктування, моделювання виробничих і управлінських ситуацій.

Практикоорієнтоване навчання виступає інструментом інтеграції теорії й практики, завдяки чому освітній процес набуває ознак цілісної діяльності, спрямованої на вирішення реальних або наближених до реальності професійних завдань. Його ефективність зумовлена тим, що здобувач переходить із позиції пасивного споживача інформації до активного суб'єкта пізнавальної та професійної діяльності. В умовах такої педагогічної взаємодії відбувається переорієнтація ролі викладача – від транслятора знань до фасилітатора, наставника і консультанта, який створює освітнє середовище для саморозвитку та самореалізації здобувача вищої освіти.

Зміст практикоорієнтованого навчання полягає у використанні таких дидактичних форм, як проблемне навчання, ділові ігри, кейс-методи, проєктна діяльність, стажування, дуальна освіта, симуляційне моделювання професійних ситуацій, участь здобувачів у дослідницьких та соціальних проєктах тощо. Ці форми створюють умови для інтеграції міждисциплінарних знань і формування метакомпетентностей, що проявляються у здатності застосовувати набуті знання в нових контекстах. У процесі розв'язання реальних або наближених до реальності завдань студенти засвоюють не лише фахові алгоритми дій, а й соціальні моделі поведінки – вміння аргументувати, домовлятися, координувати дії в колективі, оцінювати результати спільної праці.

Особливого значення практикоорієнтований підхід набуває в умовах воєнного стану та соціально-економічної нестабільності, коли адаптивність, креативність і відповідальність стають визначальними характеристиками молодого фахівця. Сучасні здобувачі вищої освіти

мають бути здатними не лише відтворювати наявні знання, а й генерувати нові ідеї, створювати інноваційні рішення, брати участь у соціально значущих ініціативах. Освітній процес у таких умовах має стимулювати розвиток у студентів компетентностей самоорганізації, психологічної стійкості, критичного осмислення інформації та здатності до прийняття рішень у непередбачуваних ситуаціях.

Формування соціальних компетентностей тісно пов’язане з виховним потенціалом освітнього середовища. У процесі групових форм роботи, участі в міждисциплінарних проєктах, волонтерській діяльності чи стартапах відбувається становлення громадянської активності, емпатії, здатності працювати в умовах різноманітності думок і культурних позицій. Таке навчання забезпечує не лише професійну підготовку, а й соціалізацію особистості, формуючи ціннісні орієнтири, відповідальне ставлення до праці та суспільства.

Важливою умовою результативності практикоорієнтованого навчання є створення партнерських зв’язків між закладами вищої освіти, бізнесом, виробничими підприємствами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями. Така взаємодія сприяє розробці реальних кейсів, залученню здобувачів до практичних завдань, участі у стажуваннях і професійних проєктах. У цьому контексті доцільним є використання елементів дуальної освіти, що поєднує академічну підготовку з практичною діяльністю на робочому місці. Це не лише підвищує мотивацію студентів, а й дозволяє сформувати компетентності, які відповідають реальним потребам ринку праці.

Ключову роль у реалізації практикоорієнтованого підходу відіграє педагогічна майстерність викладача, його готовність до інновацій, здатність застосовувати інтерактивні технології навчання, розвивати у здобувачів дослідницькі й комунікативні навички. Викладач стає модератором навчального процесу, спрямовуючи увагу не лише на

результат, а й на процес здобуття знань, стимулюючи рефлексію, самооцінку та самокорекцію студентів. Ефективність такого підходу залежить від поєднання академічної глибини змісту з практичною спрямованістю завдань і сучасними педагогічними технологіями.

Таким чином, практикоорієнтоване навчання виступає системоутворювальним чинником у формуванні професійних і соціальних компетентностей здобувачів вищої освіти. Воно забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичного досвіду, сприяє розвитку творчого потенціалу, відповідальності та соціальної активності майбутніх фахівців. За таких умов освітній процес у ЗВО перетворюється на простір партнерської взаємодії, де кожен учасник має можливість не лише здобувати знання, а й осмислювати їхнє суспільне значення, розвивати власні цінності та професійні орієнтири. Саме практикоорієнтована освіта створює підґрунтя для підготовки покоління фахівців, здатних не лише адаптуватися до змін, а й активно впливати на соціально-економічні трансформації суспільства.

УДК 37.1

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ТА ОСОБИСТИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Перунова О.М., к.ю.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Для сьогоднішнього світу навчання у вищій школі є певні характерні ознаки, що надають зважені можливості для майбутніх фахівців бути